

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ
и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6
ф., на по године 3 ф., на четврт
године 1 ф. 50 новч.За све остале земље годишње
20 фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ. 2 јуна.

У француском је сенату одговорно г. Ханато, министар иностранијех дјела, на интерпелације односно спољне политике, врло значајном бесједом. Особито је била оштра интерпелација односно учешћа на килској свечаности. Сенатор Де-Ланг-Бомануар рекао је, да у Килу француско бродовље није на своме мјесту. „Ми жртвујемо републикански понос, а Елсеас жуди знати, да ли је наша политика у Килу, политика заборава?“ Г. Ханато је одговорио, односно саучешћа у јапанско-китајско питање, да је интерес Француске, као сусјетке Китаја, захтијевао, да последице рата сунествовања и независност Китаја остану недотакнуте, јер у противном случају дошло би се до распада небесне царевине, што би било опасно и за француске колоније. Као што је Француска тако је и Русија сусјетка Китаја, њени интереси су захтијевали да континенталне китајске границе остану недотакнуте. Како у овом случају, тако и у разнијем другијем питањима интереси Русије и Француске истовјетни су не само по природи ствари, него и услед утврђенијех односа између двију држава. Њемачка такођер је ишла, да су њени интереси слични интересима Француске и Русије, и за то се је њемачка дипломатија придружила дипломатији двију држава, а такођер и шпанска. У исто доба, Русија, Француска и Инглеска, споразумно траже да у Цариграду у договору с Портом ријеше јерменско питање. Које то може бити противно, што ове три државе поступају једнодушно у корист мира? У појединијем случајевима државе могу заједнички тражити, да се мирно рјеше међународна питања, не губећи из вида специјалне интересе сопствене националне политике. Друге се политике Француска не може држати, ако се неће одрећи своје улоге, што је иде у рјешавању свјетских задатака. Што се тиче Килске свечаности, на акт међународне удворности, управљен свијез поморским државама, Француска је одговорила актом међународне удворности. Другога значаја не може имати учешће Француске на Килској свечаности. Правац Француске међународне политике тијем се не мијења. Она остаје иста, као што је до сада била.

Петроградско „Н. Времја“ вели, да је г. Ханато овом бесједом показао, да се међународни односи Француске налазе у рукама државника, који далеко надмаша по својој даровитости, дипломатском такту и далеком погледу све своје претходнике, и да је Француска република нашла себи министра иностранијех дјела, што јој могу завидити многе владе западне Јевропе. Г. Ханато — надмаша свом главом не само инглеског министра иностранијех дјела лорда Кимберлеја и његовог помоћника Греја, него скоро и све да наше руководитеље међународне политике западне Јевропе. У њему има трећа република министра иностранијех дјела првог реда, ком се она може без страха повјерити. Искрено чисти-тамо нашим пријатељима Французима...

Тако се озвљује из руске престо-нице Француској.

У инглеском парламенту из опозиције чуо се укор влади, што су се охладили односи између Петрограда и Лондона. На то је одговорио члан владе Харкорт, да по његовом знању из компетентнијех извора то не одговара истини, него да су тај неспоразум изазвали руски листови. По његовијем ријечима. Инглеска није преставала дјеловати у последње доба свуда у ердачном сагласју с Русијом и с Француском, није хтјела отицквати од себе цара Вилхелма II, и њена политика, која не иде да ступа у савез с једном или другом групом држава, тежи да подржи пријатељске односе са свијема цивилизованијема државама.

На ту изјаву „Н. Времја“ одговара: „Горко некуство нас је одавна научило, да знамо цијенити подобне изјаве са стране државе, која свуда и вазда тражи искључиво своје личне интересе, и која се од некона користије пријатељством другијех држава, само да их експлоатира. Истина је, ми се лако не пуштамо ловити ласкавијем ријечима, но кад би лондонски кабинет хтио фактима доказати, да он збиља жели утврдити пријатељство са Русијом, наша штампана не би могла стати на пузу уснијеху тога подухећа.“

ФОРМОЗА.

Овај острв, што је Китај уступио Јапону, а он се прогласио републиком прије него ли га је Јапон окупирао, изгледа да ће бити узрок новијех заплета на далеком истоку и отуда у односима и јевропских велесила; за то неће бити излишно, да се упознамо и с овом најновијом државом, која је по величини готово као Данска.

Г. 1634 први су се на овом острву појавили Португалци, и били су поражени, кад су видјели гдје на њему горе вулкани поћу, као светиљке. Они су му и дали име Формоза, што значи љепотица. Насељен је Китајцима и урођенијем рагоборнијем племенима, међу којима се истиче најмоћније племе Гакаса. То је јуначан народ. Жене су им све љепотице. Међу њима нема љекара, и за то све што је слабо однада, а остају здрави, који су способни за трајну борбу са сусједима.

У водама Формозе живе кокодрици. Јелени и дивљи бикови пасу по горама и долинама. На Формози расте ориз, кокосова палма, банане и паранче. Најважнији производ је шећерна трстика. Има и рудника златнијех, сребрнијех и мједенијех. Обилан је каменијем угљем и уљем. До великијех му шума још није ејекира доп-рала.

На Формози у градовима живе и не великом броју и јевропски трговци.

На цијелој источној и западној обали нема лука, гдје би се бродови могли заклопити у оудјама; и ту да су у опасности поморци од свирјепог племена Вугана, од којих не остају живи кад им у руке пау.

По китајским изворима становништво прелази десет милиона, а по консулским рачунима оно не прелази три милиона и по.

Један руски путник прешао је острв од југа на сјевер г. 1875, и ево како описује један крај јужни острва:

То је једно од онијех дивнијех села, којима је засијана сва јужна Формоза. Ова села напомињу прије групе љетничковаца, неголи насељена тежачка. И сами су људи ту да као задовољнији, срећнији, веселији него ли по градовима. Овдје вас не поражава невоља и сиромаштво, но вријећа безобразук и суровост, него вриједност и гостопримство остављају најпријатније успомене. Ово нијесу они Китајци, с којима се еријетам по градовима, гдје се они заражени манијом да „чине доларе.“ Већина племена урођеног становништва Формозе изашла је из првобитног стања. Они се занимају земљорадњом и сточарством, обрађују своја поља по китајском начину, а дов долази тек на друго мјесто. Како у култури, тако и у умном развићу и начину

живота њихова назире се китајски утицај. Друга племена, која заузимају предјеле не угодне за земљорадњу живе ловом, и мало су се удаљили од првобитног стања. Основне црте карактера урођеника Формозе добре су; истина они су напрасити и осветљиви, ако им дотакнем њихово тугаљиво самољубље; али су у исто доба гостопримни и поштени у свакодашњим друштвенијем односима.

Из овога се види важност Формозе, којој предстоји још неизвјесна будућност.

ДОПИСИ.

С врх Румије, 21 маја. (1891 г.) — Чудотворни историски румијски Крет изнијесмо и данас на ову високу гору при најповољнијем времену, с неколебљивом вјером и страхопоштовањем, каквим се вјековима обављао ови свети завет. Број поклоника био је приличан. Само у неколико изостали су Мркојевићи и Барани прима прошири годинама; али, вјерујте, у души народа тога не хладни вјера и уважење према овоме светоме Крету и завету, но изостаје из узрока, који му се невољено са стране намеће, о чему нећу за сада ништа свјде напомињати. Те тако су од Мркојевића дошли: командир, поткомандир, капетан Вукмировић, ђаци и учитељ с малим бројем другога народа; а од Бара не видим ни једног главару. Супротно тијема, скуп је увећан с посетиоцима из одаљених Румији мјеста: Црмнице, Сивча и Крајино. Између осталих предуарио нас је на врху крајински командир Милош Леквић с лијепог вртом Доњо-сеочке и крајинске момчадије. Мислим, да Милош данас први пут одавде погледа на Хрт Волице, на ком је са својом јуначком дружином при овајању Бара издржао дугу топовску тучу, бранећи витешки „олтар прави на камен крвави“ од турске флоте.

Као и прошлих година, св. Крет је етао на свршном олтару, свормированом од суха камења. По олтару испред Крета упаљене су многобројне воштане свијеће разне величине, боје и облика и постављени су завети, које су приносили и поклањали побожни молиоци свију три вјероисповједи. У округ Крета, олтару и пламтећих воштаница стојали су многобројни молиоци, очекујући једни друге и док свештеник будући у потпуном „одјејању“, даде знак на који се крене шестивије литије. Из овога слиједи уобичајено обредовље уз прочитање надбјелног мјеста из св. Евангелија. Чинодјејствовао је г. поп Васо Вукотић.

По свршетку обреда на врху, који је поздрављен пуцњавом, спуштисмо се на долац под саним врхом. И овдје је очито свештеник подходеће мјесто уз Евангелија, а за тим учитељ из најближе околине проговорио је импровизирану бесједницу у прилог торжественом дану и овоме дивном завету. Бесједа је попраћена од укушног народа са бурним: „Живио Господар!“ За овим слиједило су уобичајене шпе: бацање камења, скакање и др. као обично.

На долицу се доц провело. Док су се момчад такмича у играма; а смиреннији одмарали се, гледајући ове и дивотну околину, која сама собом буди човјека на побожност, — некима се отимао поглед: на потурчену и одрошену Крајину и ње порушене манастире; на врхове Кома и Проклетје иза којих шлећали се назрети Стару Србију с Скопљем, Призреном, Косовим — с тамошњим светињама — Иш и Дечане, овако лијепе, га' што назирасмо Скадар, мило становље Душана као на еледника Краљевља. Све ово попраћало је мисли у сјајну прошлост: на Српско царство, моћ, величину и славу; на Косовску несрећу, проузроквану завијешу и издајством, же се у исто вријеме негиче одличан геније српскога јунаштва. —

Бављење на долицу свршило се тијем, што је првенство у бацању одбо Крањани Асан Алија из Тејана, којему барски учитељ Михаил Ђуришић дарова свој сребрни сат; а првенство у скакању одбо је Браим Асанов Перочевић из Мркојевићког села Микулића. И ова забава поздрављена је пуцњавом.

За овим стали смо се спуштати низ планину, а са ђачким пјевањем химне и других народних пјесмица, док смо стигли до црквине у Микулиће, која данас прославља Храмовни празник и која је сад

Претплатила се у плаћеним писемима непосредно администрацији „Гл. Црногорца“ на Цетиње, или отирањившима поштом на коју драго пошту; а коме је наручије, може се претплатити преко г. *Петра Рамодановића*, кн. при. агента у Котору. Дописе се није уредиштво. Рукописи се не враћају.

За оглаше плаћа се, по простору који заузму из петита 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За оглаше веће и на дуже вријеме попушта се.

прилично обновљена улозима побожних добровољних дароваца. Црквица је данас, иза поправке, осветљана чинодјејством оба барска пароха, који су за тим одслужили и божанствену литургију и водоосвећење. При крају литургије, парох Вукотић изговорио је бесједу сходну овој свечаности и обновљењу цркве.

По свршеноме Богомољству дали су гостопримни Микулићи обилни објед ције леме народу даљњем и ближњем, као што су дали били и вечеру свијема, који су навече овдје били стигли. Гостопримство њихово дотле достигне, да стотине људи госте у по некој кући, и они то с највећим задовољством примају и тврдо вјерују, да их ови дочеци не бацају у осветљиве расходе. У овоме се особито истичу куће: Браим Алетова (оца мркојевићког поткомандира), Ђура Васиљева и Илије Ђурова. Објед се попраћа колом и пјевањем, које је овога пута као икад бујно било.

Ред је, да се побожни прваци мјеста, из којих народ похађа Румију, побрину, како би долазећи народ био овдје приман с неком олакшицом за ове сељане. Ово не би стало великог расхода, а овоме свечаноме скупу дало би још већега маха.

Један Поклоник.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Славјански у Италији.) Примили смо брошуру под насловом: *La Cappella Russa diretta da M. Dmitri Slaviansky d' Agréneff. Estratti dai giornali d' Italia. Milano, tipografia L. Marelli, 1895.*

Из ове књижице видимо, како је за-служни Русе проио кроз Италију славу имена рускога — како Италија, ненадмашна царина у области сваке умјетности, а по преваходству музичке, одаје признање и пошту пјесми руској. Г. Славјански, пошто је ове зиме обишао Бугарску, Србију, Хрватску, Далмацију, Босну и Херцеговину, куда му је била главна сврха да по црквама православијем црквенијем пјевањем уздигне дух православља, што је у пуној мјери постигао, прешао је у Италију, гдје је давао велике концерте у Риму, Фиоренци и Милану — у свакоме од овихјех средина музике италијанке по три концерта, по пријем позорницима, пренеује-нијема најотмјенијом публиком. У Риму је присуствовала и сама И. В. Краљица Маргерита, која је „у знак свог високог уважења“, као што гласи попутно писмо двореке даме, послала Славјанском једну драгоценост са својим иницијалом.

Сви римски, фиорентински и милански листови најодушевљеније извјештавају о успјеху немеканом. Из овихјех стручњачких извјештаја доносимо следећа мјеста: „Сваки комад открива особиту карактеристику, сада дивне вјештине, сада највише претодушности, што нам одређује примитивнијем облицима осјећаје и предања једног народа, мало познатог, што се појављује цивилизацији моћном енергијом. Публика је пратила живијем интересом чудновате мелодије, које дину дивном страсти или су пуне дирљиве сладости онијех словенскијех пјесма.“ — „Многи су чинили неизбјежно сравањање између овог руског хора и пјевача Сетинског хора. Распра је сасвијем узалудна. Одрасли и дјеца г. Славјанског слиједи народно предање отачаствено пјесме, и онда кад се уздижу до мистичнијех полета молитве, уздржавају мушку штиговацију, што не можемо захтијевати од славијех петомаца Сетинског хора. Код славе друшине ватиканских умјетника можда је чистији и умјеренији израз пјесме; али Рус г. Славјанског — од којих су многи богати лијенијем брадама — разумије се, да нијесу жртвовали ниједну од покуда земаљских. У идиличним пјесмама, у баладама, у мрпаким кавтилама на Волги, обилује и продире насилна радост живота. По мом мњењу, то су све људи, који хоће да живе добро и у угодном весељу.“ — „Утицај дивљења особито се свјештине, генијалности и сентименталности карактеристичне музике. Оне су нам пјесме дале појам, што нијесмо ни из далека имали. Оне пјесме вјешто модулиране постају миловање, жубор, удисање, најлажа појезија звука. Г. Славјански хтио је учинити од својих пјевача, прије свега, један и

струменат: jednu vrstu čovječijeg organa. I uspio je, da izvuče iz grla djece, od osam do 15 godina zvučke čudne po ka kvoči, po produživanju, i po snazi. Ovi jem sastavom i slijevanjem timbara gosi. Slavjanac je uspio da učini instrumentat, pretvarajući grla svojih pjevača u toliko cijevi organa. Pjevači ruski postaju takve forte i pianissime, što bi se uzalud pokušalo da se postigne i od naših solista. Ovi pjevači predstavljaju horalnu instituciju osobite vrijednosti, koje mi u zemlji Palestrine, Lotija, Marcela, Martinija nema primjera. — „Svežina, zvučnost, snaga, intonacija uzvišuju. Melodije, ritmi sve muzike takvi su, da mogu nadahnuti naše kompozitore. Odnosno nadahnuća nekih melodija, može se uzeti kao istinita tvrdnja jednog stručnjaka, po kom mora doći sa sjevera nov dah našoj muzici. To je bila svečanost za vječne.“ — „Ni je od danas, što sam dobio pojam o načinu dostojne svake pohvale, kako Rusi izvršuju horalnu muziku. I skoro povodom opijela Cereva, i prije još, pošto sam prisustvoavao ceremoniji ruskog Uskresnja, izrazio sam u ovom listu sve moje divljenje sa slijevača, discipline, kolorita onih sjevernijih glasova, i sa sladosti njihovih melodija. Ti utisci su mi se ponovili i uveličali sinoh... Odisa Italija, zemlja Palestrine i Marcela ne može zavijeti drugijem narodima odnosno crkvene muzike. Ipak je pravo konstatirati, da je i ona ruska uzvišena, i da je jučer postigla topla uspjeh kod inteligentne publike. A u večerae, moglo bi se zakleti, za vrijeme ruskog koncerta peče se čuli let ... jedne muhe! — „Publika naših muzičara i muzičkih diletanata, tako inteligentna, uživala je i divila se karakterističnoj genijalnosti i lepoti melodija slovensko-ruskih. Mi svađamo rusku muziku i divimo joj se, kako su Rusi svađali našu i vada joj se divili od kako je Katerina pozvala u Petrograd Panzjela, da priredi izvršavanje italijanske opere.“ — „Crkvena muzika nije se učinila tako karakteristična, i ako je auktor Borstjanski dokazao, da i u Rusiji stroge discipline crkvene muzike imaju čvrste i zdrave tradicije, koje se približuju onijem slavnijem velike, prave italijanske umjetnosti.“ — „Crkvena muzika ima pečat strogoći i svečanosti, što imponira, i ne oskudijeva mošenata nadahnuća na srušenost crkvenu. U heruoniskoj pjesmi, na neka mjesta, mislili smo da upoznaemo postupaja i najpoznatije efekte naše palestinske muzike. Iza heruoniske pjesme slijedi veliki crkveni koncert, što se rastapa u akorde mističkog efekta velikim uspjehom. Izvršavanje je хора, obzirom na slijevače i na kolorit, što se savršeno može zamisliti; nikad nijesmo čuli moglo tako izdižućih, tako inčezavajućih do nemogućnosti, tako idealnijeh jedinom račeni.“ — „Ona melanholična muzika, nova, karakteristična izazvala je u duši slušalaca neodolivo osjećanje slatkog ganuća. A to su melodije narodne, naravne, najslađe, čisto nacionalnog kolorita. Svi divni komadi prva dva dijela koncerta zasluživali bi osobite ilustracije. Od onih, što su najviši utisak učinili na publiku, koja je oduševljenjem aplauzima zahvaljivala, da se ponove, bila je, prije svih drugijeh, pjesma u dijalogu: Те б и срце моје, црно око моје.“ — „При свршетку концерта публика je smatrala svojom dužnošću — a to je dosta da se vidi oduševljenje, što su izazvala ova izvršenja — da prirede г. Slavjan-

ском импосантне овације, што су могле pokazati, kakvu je struju simpatija potaklo u publici u istini inteligentnoj našeg grada његово izmenito artistično poduzeće.“

Ми не бисмо свршили, навађајући слична мјеста из ове књижице; али је доста и ово да се види, kakva је моћ руске pjesme, и како је руска умјетност у Италији призната и одушевљено поздрављена.

(На размишљање.) Из есеја знаменитог дјела Стојана Новаковића „Срби и Турци“, што је др. Лио Војиновић написао у едиктету „Дубровника“, још доносио овај свршетак на размишљање, с надом, да ће ова лијепа радња изаћи у засебној књижици. Ево тог значајног завршетка:

Али мину доба револуције и настаде доба Организације. Она је морална попутбина недостaja мучноме грађењу друштва и државе. Грела изгуби чар, постаде анакронизам. Српски се народ наједном нађе опасан погубљеним свијетом него ли је онај од кога се бјеше ријешно. Није ли Viollet-le-Duc једном рекао да цивилизација руни исто толико колико и варварство само да се она рушењем не хвали? А ми бисмо рекли да ова цивилизација која нас одасвуд наме и руни и да се рушењима хвали. Српски се народ одасвуд и одавна спотиче на ту цивилизацију која у облику „сфере интереса“, у облику „државних права“ у облику „државних идеја“ дубе, дубе без престанка попут оних америчких термита од којих у један мах испрвоточен брод потоне у сред Океана. Народ пролази кроз најсудбоноснију кризу своје повјести од боја на Марици. Овој кризи Српства, овој еволуцији намијењена је књига госп. Новаковића. Садашња ситуација толико наближи у ситуацију XV. вијека! Братубојничке свађе, ипак ехваћени опортунизми, умаљивање државничког оризонта, старачко цјенидла чарење, бизантинске уставне борбе, народна одметничтва, непознавање међународне ситуације, све се душевно то нашедство у модерном облику повраћа сада на божије виђење и пријети новом катастрофом. Но сада би тек имали надртати и заокружити паралелу: pokazati како је вјерско и морално стање у народу оно исто од времена Великог Прелома, како наше интелегентне стихије дијели попор начела и осјећаја од селачкога свијета, како је ово доба државника fin de siècle и у томе налик на доба Лазаревића и Бранковића, како смо ми, без јединствене воље и крјенке народне оријентације, у погубљи да потонемо под ударцима гужје цивилизације, како смо назад четрета година потонули под ударцима варварства, и имали бисмо напакон pokazati, како би та привидна метафорза била гора и судбоноснија од оне абдијације пред Османским хордијама. Ми би смо све то имали предочити читаоцима, али се наука из Новаковићевога дјела извија таком биљурном прескрипцију, да би им тај тумач био једва од које користи.

И тако се ми растајемо са угледним историком, али, прије расанка, не можемо се отети чудном размишљању: Освитак XIX. вијека видно је готово исте године пронаст Дубровника и ускрсење Србије. Онај исти превратни дах са Сене оборио је тисућгодишњу слободу дубровачку и раскинуо четворвјековно роњство српско, на док Црни Ђорђе ханцаром обараше спајалук турски, Наполеон обараше маму-

1) „La civilisation ne détruit pas moins que la barbarie, seulement elle ne s'en vante pas.“

чим часописима, добијаше одговоре на њих, препираше се, помало се и љутине, падаше у чудне блаудје и одазвине у претјераности; али бар су се интересовали за ове велике проблеме, који човјека за часак ишчупају из обичности свакидашњег живота, и онште изобразење продре мало у напредак у познавању свемира. А то је главно.

Лако може да се објасни ово значајно умножење публичне радозналости чудесним откривењима, која је данашња астрономија учинила, и оним за чудо тачним рачунима, која је постигла код некојих ствари. Онај, у кога на мјесто срца није једна каменца и коме лопта масти не замијењује мозак, не може да не осјети дубоку узбуђеност пред силом науке. Кад, на прилику кажемо, да у главном земљонис Марса боље знамо од земљониса наше земље, слушаћаше или читаћаше у то биће вољан да посумња, али кад му ма каквим оруђем, ма каквим начином покажемо снијезни и ледени крај Мартовог сјеверног и јужнога пола, он ће увидјети, да нема онога учењака, који би исто тако познавао земљине поље, и биће му јасно, да више знамо о тим просторима на Марсу, него ли на нашој земљи. Већ ова чињеница по себи довољно заслужује пажњу, али ми можемо ићи још мало даље.

Не само поље, него и сусједне им крајеве боље познајемо на Марсу, него ли на нашој планети, а то не само у погледу на земљонис, него и на метеорологију. Тако на прилику у живском астрономском

злом кнежевски пријесто дубровачки. Једна овјетшана аристократија леже у гроб, док се најчистија селачка демократија на свијету придизаше из гроба. И Србија устаде, али не пађе више на далеку, топломе мору сизхоусту оне старе пријатељице која јој толико пута закрили кнезове и оставе, која је некада испрати мудрим свјетима свога латинскога генија од рођаја Немањичке династије до косовске ноћи. Политички те двије земље ишеу више равне. Али филозофски и историјски успула Република још увијек пробуђеној краљевици говори као „онај који власт има.“ Незина историја, неизрецивим моралним тјескобама написана од „Лазаревићев српника“²⁾ учи из опустјелога Двора помлађену краљевину: хтјети умјерено и јако, живјети у смислу једне трајне државне радње, стварати и распростирати своју „сферу интереса“ како је некада бјеше распрострото Дубровник од јадранске пучине до Дунавских мочвара унакрет по Балканима, не ступати опчињени прошлом славом, него се користити погрјешкама, рачунати са чињеницама и приправљати се понизно и умјерено, у виђењу свисине, на пространију државну радњу. Ово су гласови које може свак читати у оној гигантској новистици. Ово су науке које путника може слушати по ноћи кад се тишина и мјесечина удружени прелију око капители и опустјелих сједала и камени тијех скала зграде у којој задије велики српски владар сједе као бјегунац сирот трону дубровачкога кнеза. Са ове двије повјести у уму и у души била би права народна коначна катастрофа да нас нађе несправне настатни вијек. Дубровачка повјест чека жалобог још свога великога историчара. Али ова друга Страшнога Прелома — P' Annee Terrible! — нашла је у г. Новаковића и судију и приповједача чије ће дјело напунити патриотске душе неизрецивим поносом и онојити их жељом да оноликом моралном мјером изведу српски народ у обећава земљу, у недогледне тек наслућене стазе слободе, јединства и душевне свјетлости.

(Бранково коло.) Г. проф. Пајо Марковић Адамов, познати српски приповједач, покрене у Сријем, Карловцима под овим именом нови лист књижевни, и ево доносимо у цијелости дотични позив на претплату:

Лист овај покренем у договору с пријатељима српске књижевности, који су увјерени, да је потребан особито данас, када ми Срби у Аустроугарској немамо ни једнога листа ове врсте. Сам Патријарх српски Његова Светост Преузвишени Господин Гаоргије Бранковић изволио је племенито изјавити, да ће бити листу у помоћ. А међу сарадницима, који су се до сад одазвали било готовим књижевним приложима било обећањем, част ми је споменути ову господу: Милан Андрић (Рума), Буда пл. Будисаљевић Приједорски (Госпић), Радивоје Врховац (Карловци), Васа Вујић (Карловци), Илија Вукићевић (Биоград), А. Ђукић (Прав), Јован Живановић (Карловци), Иларион Зеремски (Карловци), Милета Јакшић Ленокшић (Сри. Црња), Милутин Јакшић (Карловци), Јован Јеремић (Карловци), др. Милан Јовановић (Биоград), Светислав Коларовић (Карловци), Глигорије Дазин (Карловци), Ђорђе Магарашевић (Карловци), Нокла Манојловић Рајко (Пакрац), Симо Матавуљ (Биоград), Милан Педељковић (Карловци), Бранислав Љ. Нушић (При-

2) Мило Пудић сам себе називаше „Лазаревићев српник“ потомак.

штина.) др. Илија Огњановић (Н. Сад.), Тихомир Остојић (Н. Сад.), Стеван Поповић (Карловци), Јован Протић (Земун), др. Милан Савић (Н. Сад.), Јован Симеоновић Чокић (Карловци), Марко Цар (Задар), Јован Храпловић (Н. Сад.), др. Милан Шевић (Биоград).

Уредништво се обратило и обратиће се и на друге признате наше књижевнике с молбом, да помогну лист својим књижевним радницама. До њихова одзива стоји, хоће ли лист моћи стајати на висини књижевне вредности и испунити ову празнину, која се осјела у нашој књижевности. Чист приход употребити се на хонорирање сарадника, који рефлектују са хонорирање. Са слаба одзива виђенијех књижевника охладно је и најродољубивији претплатник.

Пријатеље српске књижевности молимо, да се заузму око скупљања претплате. Имајмо на уму, да је печат неуредних претплатника највише убио у нас дух оваких подuzeћа, па и у најидеалистичнијих писаца изазвао немар према књижевном раду. Ко од господе скупљача пошље унапријед цијелу годину претплату, а за овај први мах од јулија до краја ове године, бар за десет претплатника, добијаће лист бесплатно.

Уредништва листова молимо, да нам шаљу своје листове у замјену и то, ако је могуће још од оног броја, у ком штампају ову објаву. А издаваче књига молимо, да нам пошаљу своје књиге на приказ. Све пошљке те врсте намијењене су књижици овдашње српске велике гимназије.

Лист ће излазити сваког четвртка, а почеће 6 (18) јулија о. г. и стоји за Аустроугарску: годишње 5 фор., на по године 2 ф. 50 п., на четврт 1 ф. 25 п., (за јаке е поштарином годишње 3 ф. 50 п.) за иноземство годишње: 6 фор., (за јаке 4 фор.) За Србију прима претплату само књижара Б. Валожина у Биограду, а из осталих крајева само администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима и то поштанском упућницом.

Рукописи молим да се шаљу уредништву.

(Опет Високи Дечани.) Биоградска „Македонија“ доноси: „У кругу пећском, околу задужбине св. Стефана Дечанског прије неколико година бјеху се посвадили двије свечарске стране око диобе својине манастирске и забрана Високих Дечана; једно је племе било (Шаља) свечари св. Јована, а друго (Красић) свечари св. Аранђела; и једни и други су хтјели да сијеку извјесан забран, и једнога дана пали су се објиву страна најбољи и најугледнији на гласу јунаци. Тадањи пећски окружни начелник (Мутесарио) и војни командант, између њих није смио дајношаље каквог жандарма или војника да о њима што сазна, и го у колико је могао преко арнаута сазнати; и тако, оба су та (писа) свечарске странке, неколико мјесеца били у својим селма затворени; мирали су их други (писови); свечари нијесу пристајали, него су се гдје год ко кога еретне убијали. Напољетку тадањи је мутесарио ово доставио Његовом Величанству Султану који је одма с (прадом) указом својим послао неколико батаљона војске ради извиђања и помирења објиву страна; извиђај је учињен био, али у праву нијесу биле остале ни једна ни друга страна пошто је тај забран био Високих Дечана. Увидјевши и сами Арнаути да у праву нијесу, они су се изравнали да исти забран братски сијеку, и тако је протекло већ 4—5 година, ну и поред што су се формално били

ЛИСТАК „ГЛАСА ПРИГОРНА.“

О ПЛАНЕТИ МАРСУ

написао Фламарион

с француског

Земљини становници једанпут почињу да се занимају пословима неба. Дођијало им, да као сдијелци живе у свом завичају, него почињу да знају, да свијет, на којима се цављају, планета је, која тежи ка сунцу, која у исто вријеме са другим посеетрнимским планетама врти се на путевима сунчевога системата. Данас Марс исто тако није непознат публици, као ни политика или социјализам. Она у Америци исто као у Јеропи, у Буенос-Ајресу, Мексику или Каракасу, исто као и у Паризу, Милану, Петрограду, Будимпешти или Штокхолму, интересује се за откривења учињена по средством телоскопа, па зна, да се овај сада сусједни свијет приближује нашој земљи, да је сва пажња астронома обрађена према њему, па не давно да су на њему примјетили неке појаве свјетлости, којима причину они сад недају да докуче. Сјетили су се, да прије неких петнаест година, кад је та планета у сличној близини до нас била, неке праве линије, које су се на њеној површини могле да виде, изазваше ту претпоставку, да на Марсу имају канали, дакле да тамо има људи, па су већ и план правили, како би се могло доћи у саобраћај са становницима те небеске земље. Људи стављаше питања нау-

заводу измјерили смо једне ноћи у септембру, колико је дебео снијег који сада покрива јужни Марсов пол. Промјер му је 640 километара, а два мјесеца раније имао је 1700 километара. Из ноћи у ноћ може да се види, како се брзо топи овај таван свијета, у који унуре сунце и топи га. На том крају Марса љетна је солстиција била 19 (31) јулија. Тамо су јуди истом навршили љето, а њихово љето траје два пута толико, колико наше. Снијег се непрестано топи и пол је био чист од њега. Само је остао танак слој од леда на овом простору, који је познат као ледени пол, који је од земљонискога пола удаљен са 340 километара. Односно земље нама није познат ни један такав податак и можда ни становници Марса не знају то о својој планети, ако још нијесу продрли до полова. Само што је у нас мере отворено лађама само при крају љета, а они су у много згоднијем положају да могу да познају предјеле око полова, него ли што смо ми са намама.

Можемо дакле и то казати, да и атмоферске и климатске односе на Марсу у опште боље знамо, него ли оне на земљи. Кад читалац буде све ретке презијетао, неће моћи казати ни он, нити ико други, какво ће вријеме бити сјутра. А за ма који крај на Марсу на Олаку можемо напријед да кажемо, како ће вријеме бити сјутра, идуће недјеље, идућега мјесеца: ако није у почетку зиме, биће вријеме лијепо. Са малим претјеривањем може се казати, да између прољетња и јесење равнодневице не може да се опази но један облак, како у крају око екватора, тако и у умјереном

климату, па и у самим предјелима око полова. Ако у то доба не можемо телоскопом да добијемо чисту слику о Марсу, томе никад није била крива његова атмосфера, јер је ова постојано више чиста и провидна, него наша, која је често облачна и мутна. Све земљонисне прилике, море, ријеке, острва и полуострва, ушћа ријечна или канали за чудо често показују нам се: напред знамо, који простор долази у видокруг телоскопа, и вријеме Марског окретања познајемо до тачности стотинитога дијела једне секунде! Вријеме докле се окрене око себе износи 24 часа 37 минута, 22 секунда и 65 стотиних дјелова секунде.

И то знамо, да Марсова година има 59 милијуна 355 хиљада и 41 секунду, или 686 дана, 23 часа, 20 минута и 41 секунду. Али како се тај свијет око своје осовине спорије окреће, него ли наш, то се само 688 дана могу рачунати на годину дана. Али ако ћемо чињеницама да одговоримо тачније, онда ваља календар марсових становника посеје двије године једна за другом од 689 дана да рачуна једну годину од 669 дана. На сву прилику и они су више пута већ реформовали свој календар, а нијесу могли да га учине савршеним, али они, можемо се надати, нијесу тако глупи, као ми, који седми, осми, девети и десети мјесец зовемо деветим, десетим, једанаестим и дванаестим мјесецом; — који не можемо да се сложимо у бројању дана, тако да у Русији имају тек онда 1 јануар, кад остали људи рачунају већ 13 јануар; — који разликујемо тројак дан: грађански,

изравњали и помирили, они су за сво ово вријеме та два фиса убијали, јер су с тим сваки свога пријатеља, друга или брата, који су из први мах били погинули, послаје светили. Новине „Косово“ које на Турском језику излазе у Скопљу у својој 867 броју доносе да су прије неколико дана вође оба та племена дошли митесарифи Мустафа Најили есендије у Пећ, и изјавили да су се они између себе коначно измирили и да се као до сада неће више убијати, и да је ову радосну вијест пећски митесариф телеграфским путем саопштио Његовој Екскеленцији Хаџуа паши.

И ово замирење пријети новом опасном Високом Дечанима; јер док су ова два фиса били у крви, један је од њих ваља бралио онај дивни споменик прошле славе наше.

Позив на претплату. Примили смо и саопштавамо и сједећи позив на претплату:

Сваки прави родољуб је могао увидјети од ово неколико година, да се у нашем народу све више и више губи и нестаје права и истинита вјера, пропада морал, и да наш народ јури сам својој пронасти. Да је у истини то тако увјерава нас слаба вјерска савјест, празне наше свете богомоље, напуштање вјере православне, прелажење јатомице у назаренство, развратност и разузданост омладине наше, узданице наше, на шта више и само без вјерје. Све ово, што смо мало час навели, постоји у истини, на кад одишта постоји, оно ће морати и уродити жељним плодом, а то је — пронашћу народа нашег.

Узроци су томе разноврсни. Но ми их нећемо оваје све набројати, но ћемо се само ограничити на ова три, за које држимо да су и по најглавнији. Један је узрок, што се и у нашој образованијој класи на жалост нашао људи, који се поведоме за лажном науком трулој и развратној запада, којој је гесло егоизам (себичњаштво) и безвјерје, те ту отровну науку почеше сјити и по нашем народу и отроваше га, као што је отровано и друштво на западу. Други је отров узрок, што се један дио народа нашег, и то отреситији, бацио у врлог политички, на забравно и на своју најглавнију дужност — на чување вјере православне и морала, јединих услова народњег нам опстанка. А трећи, и то по најглавнији узрок ће бити тај што се позвани врло мало бринули за одржавање вјере и морала у народу, и што нијесу пружали народу книга писаних, из којих би се он могао чедичити у вјери својој и одупирати се струји данашњег доба.

Да би се ма и у дванајестом часу притесло народу у помоћ, те му се пружило оружје, којим ће се наоружати против безвјерја и себичњаштва данашњег времена, и моћи се подићи до пређашње своје висине, потребно је да се озбиљније почне у том правцу радити и да се што прије започне сузбијати оно, што иде на руку пропадању православља, и морала. С тога је дољепотисани подстакнут од својих пријатеља и познаника и намјера да покрене часопис за народ под именом:

„БРАНИЧ ПРАВОСЛАВЉА“

лист духовно-морални за народ.

Овом би часопису била главна намјера да подиже вјеру у народу, да чува неповређено св. православље, да усађује морал, да се бори против вјерских заблуда а на посе против највећег нашег непријатеља — заблуде назаренске. Та намјера би лебдјела уредништву непрестано пред очи-

ма, и оно би све и сва употребило да то и постигне. Но да би читалачки свијет могао видјети и програм, по ком ће се „Бранич православља“ уређивати, то ћемо га овдје у кратко изнијети. „Бранич православља“ ће донашати:

1. Празничка и недјељна Еванђељја и апостоле у ериском преводу и са прикладним тумачењима и поукама.
2. Описе постанка и значаја појединих празника цркве православне.
3. Чланке против назаренства и слике и прилике из назаренског живота, да би се њихова заблуда могла јасно и потпуно увидјети.
4. Животе светаца и угодника православне цркве а особито Срба светаца.
5. Чланке духовног и моралног садржаја о најглавнијим питањима вјере хришћанске.
6. Пјесме и приче, у којима би се особито називо, да се у том облику подиже вјера и морал.
7. Проповједи и бесједе удешене за разумјевање народа.
8. Донесе из разних крајева народа нашег, у којима би се изнашло само оно, што би се слагало са овим програмом.
9. Извјештаје о свему оном, што се у Српству догађало буде на подизању вјере и морала.
10. Донашање ситнијих вијести у духу овог програма.
11. Оглашњавање и приказивање свију оних књига, које би се могле препоручити народу за читање.

Овим и оваквим би програмом тежило уредништво да оствари своју замисао. На језик и слог би се нарочито називо, да буде чист, јасан и прост, да би га могао сваки члан народа нашег потпуно и добро разумјети.

„Бранич православља“ ће излазити дванаест мјесечно и то 1 и 15 сваког мјесеца, а претплата ће бити 2 фор. а. вр. на цијелу годину; на по године 1 фор. а. вр. на четврт године 50 нов. По јавили се довољан број претплатника, да би се могао ухватити рачун, да се лист може и трипут мјесечно издавати по ту исту цијену; то ће уредништво не тражећи за себо никакве материјалне користи издавати лист трипут мјесечно. Лист започиње излазити од 1 јула по ст. кал. а претплата ће му бити до краја ове године 1 фор. а. вр. Лист ће се штампати у Бел-Бечкерку у штампарији г. Ј. Грчића.

С тога се обраћамо молбом на све своје пријатеље и познанике а нарочито на гг. браћу свештенике, учитеље, омладину ериску, трговце, занатлије, на људе из народа, на наше црквене општине и добротворне задруге, који долази у додир с народом, да се својски заузму око скупљања претплате за овај лист, који је тако јевтин и коме је тежња, да се наше св. православље очува чисто и неоклољано посред ових бура, у којима се данас налази наш народ.

Исто тако молимо своје многобројне пријатеље и браћу свештенике да потпомогну „Бранич православља“ и умним својим радовима, на које ће им од стране уредништва бити највећа захвала изречења.

Претплата а и рукописи нека се са именима претплатника пошаље најдуже до 20 јунија о. т. на адресу Alexander Szukule Torontal megye, да би могао знати, у колико примјерака да се штампа први број.

У Сакулама, 12 маја 1895 год.

Александар Ђурчић
свештеник Сакулеки.

који почиње у поноћи, астрономски, који почиње други дан у подне, и морнарски, који почиње у подне пређашњег дана; — који никад не знамо, колико је часова, јер рачунамо од произвољно одређеног подневља, и који још нијесмо дотле дотјерали, да бар исти подневник буде мјеродаван, за све нас. Човјечанство, које живи на Марсу, пошто му је по свим приликама планетски живот већ напреднији, биће мало и наметније од нас и није пригљечено мреким оковом партија, различних језика, царина и непријатељских народа. Нема сумње, да су тамошњи људи већ одавна сливени у једноставно друштво.

Једна од најособитијих појава, коју су примјетили на овом сусједном свијету, или боље рећи, она појава, о којој (изузимајући канале) највише се препиремо, у посљедње вријеме чине опажане појаве свјетлости. Писало се за њих, да се показују на ивици колута. Али то не одговара истини. Појаве свјетлости показују се на оној линији, која дијели сунцем освјетљени подудар од простора, који је остао мрачан, и који се зове граничном линијом.

У октобру чињена су посматрања у живиском астрономском заводу незнатних привудања, малих испуцњања. Иначе ова појава ни у чему се не разликује од оне коју на мјесечној ивици можемо да видимо у извјесне периоде његовог мијена. Сунце кад сједа или кад се рађа, освјетли врхове брегова, а подножје им остане у мраку, на ови свјетли врхови кад-кад изгледају на

мјесечној ивици као сјајне пјеге које се истичу из колута. Мало ватренија уобразиља говорила је тим поводом већ о запањеним пумама и у томе је видјела знак, који нам дају Марсови становници. Ово је малко брже напредовање у рђавој логици. Могућност, да на планети Марсу живи од нас разумније човјечије племе, изгледа као природна посљедоца посматрања овога небесног тијела. И то можемо признати, да од Марсових канала можемо закључивати на ријеке, које су резуловање ради потребне подјеле водине количине, а да за то не будемо јеретички у науци.

Они астрономи, који одричу да то може бити, показују велику умну сиромаштину. Ама то се већ не слаже са тријезним мишљењем, да у свакој појави, која се види на Марсу, видимо дјело руку човјечијих. Код разних објашњавања какве појаве увјек треба претпоставити оно, које је најпростије. За објашњење свјетлих протуберанција, које се виде на граничној линији, потпуно је довољно освјетљавање сунцем врхова, који надмашују линију.

Усвајању овог објашњења може сметати то, што је један астроном израчунао висину једне такве протуберанције на 60.000 метара. Ја сам поновито мјерење и нашао сам само 45.400 метара. Дакле та брда нијесу виша од Монблана, него су још и нижа од њега. И то ваља да примјетимо, да ове протуберанције само онда можемо да опазимо, кад се планета налази према сунцу у истом извјесном положају, као што је била у 1890, 1892 и 1893 години.

Листови. Изнипла је из штампане У свеска „ЛУЧЕ“ за мјесец мај са овим садржајем:

1. Паука и белестрифика. 1. Пјесни — пријатељу Светозару Коровићу — пјесма Алексе Шантића; — 2. Први маја, од д-ра Каевита Теодоридеа; — 3. Тук на дук, новела, од Ђура Ј. Димовића; — 4. Прва клетва, пјесма Ж. Драговића; — 5. Панславизам од професора В. Даманскога — преводи с францускога А. Вукотић; — 6. Сакија-Муни, легенде о Будди, написао Шире — превео с рускога Марко Драговић; — 7. Са сред Јадранског мора, поглед на Суторман, пјесма Ј. Поповића-Липовца; — 8. О подјели рада у природи и човјечјем животу, написао Е. Хекле — превео Ј. Кујачић; — 9. Уз нехар, пјесма од С.; — 10. О ериском језику — иши В. Радојевић; — 11. Војничке студије — иши официр Н. Митровић.

II. Разне билешике.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

(Мјере за сузбијање туберкулозе — (јектике.) На заједничкој сједници Главног Медицинског Одбора краљевине Баварске с Љекарском Комором, већано је, како да се српичеши ширење туберкулозе (јектике.) Извјештај је био проф. Д-р Волингер. Правила, која је извјештај поднио, усвојена су у овом облику:

1. Међу судовима за хватање пенуља вака заслужују првенство они, који су престо направљени од емаља (глеђи), стакла или порцелана, и који се лако могу чистити. Судови од дрвета не ваљају. Сипање дезинфекционих течности у плуваонице није потребно. Насути дио суда водом, да се не би плувачка сунула, или (ради сагорјевања) напуштити плуваоницу мокрим струјотинама (пилотинама) дрвета, што се може заједно са садржајем спалити, потпуно је довољно.

За овај посљедњи случај, (сагорјевања плувачке) препоручују се плуваонице од пресоване хартије, напуњене влажним струјотинама, које се, заједно са својим садржајем, могу спалити.

Плуваонице ваља сваког дана без икаквог претходног дезинфиковања прогутати у пужник, помијару или канал, и добро кључалом водом опрати.

Гдје прилике дозвољавају (већи заводи за сагорјевање), препоручује се као најпростији и најсигурнији начин — спаљивања.

Што се најживије и тачније врши скупљање и уништавање плувачке, у толико је мање потребна друга дезинфекција.

Штампаним, лако разумљивим поукама и списима треба публику обавјестити а свима опасностима плувања по поду, нарочито у јавним локалима и заводима.

II. Просторе, у којима јектичави леже, треба често вјетрити и сунчати. О опште је потребно, да се у таквим просторима одржава највећа чистоћа јер се тако може сва прашина и љубре (као и заразне клице,) најлакше у почетку безбашним учинити.

Просторе у јавним заводима (болницама,) одређене за примање туберкулозних, треба тако удесити, да се под и зидови могу лако опрати, или влажном крпом обрисати. За тај циљ најбољи је добро састављен паркет. Паркет од обичних дасака треба често масном бојом премазивати, или линолеумом застрти (друге простирке не ваљају.) Зидове таквих простора треба емаљом или масном бојом до

Они простори на којима су се појавили, признати су под именом острва Ноалда, Есперија и Темиса. На сву прилику ова мјеста покривена су снјегом, а нарочито свијетли високи врхови.

Вријеме кад ће Марсови становници моћи с нама комуникovati, још није дошло или је можда већ и прошло. Сва космолошка посматрања слажу се у томе, да је планета Марс старија од наше земље, јер је даље од сунца и брже је проиша свој звијздани пут, јер је мања и лакша. Није нам могуће замислити какав облик имају тамо живи организми, али ни то не смијемо казати, да су природне силе, које су тамо везе, као и код нас, и дјелују у истим околностима (атмосфера) — каквим крајним чудом уништене, док на земљи са сваке стране прекићују, живот и клице организама далеко надмашавају број створова који остају. Али имала браћа, која станују на Марсу, ма какав облик, толико стоји, да са многих разлога надмашују нас.

Прије свега врло би тешко било, да какав човјечији роб буде мање уман него ми, који не умијемо собом да управљамо и три четвртине нашег дохотка, дајемо на подмиравање трошак милитаризму. Само Јевропа издаје у то име десет милијарда динара на годину дана, или двадесет и седам и по милијуна динара на дан; а пошто државе из овог фактичног измања не могу ту суму да смању, то праве дугове, који данас износе сто и педесет милијарда динара. Да све друго пређемо,

извјесне висине превући — тако, да се могу прати.

Треба завести обавезно пријављивање туберкулозних смртних случајева, нарочито по бањама.

Школе треба вјетрити, што чешће прати, и влажним крпама чистити.

III. Рудље и постелеке хаљине јектичавих треба одвојено скупљати, држати и чистити (прати.)

Чишћење и дезинфекција разних ствари, које су јектичави употребљавали, врши се према спољним и локалним приликама као и особинама и врсти самих предмета: кувачем, парном дезинфекцијом, хемикалијама, сунчањем и вјетрењем.

За дезинфекцију препоручује се набавање дезинфекционих апарата. Њихову употребу ваља што више олакшавати.

Гдје се дезинфекциони апарати не могу набавити, препоручује се куваче у кључалој води.

Ствари без какве или врло мале вредности, које су јектичави употребљавали, треба уништити (сагорети.)

Одјело јектичавих људи не треба поново употребити, док год се добро не очисти и не дезинфикује. Док се то не изврши, не треба га ни продати, ни коме поклонити.

Подизање санаторија (целишта) за јектичаве сиротнији или слабог имовног стања важно је не само са гледишта лијечења (терапијског,) но и профилактичног, јер се јектичави из своје околине — као извора заразе — уклањају, и тако безбашним чине.

Некувано млијеко не ваља пити; нарочито је то за малу дјечу опасно.

(Треба ли рано устајати!) Од како је човјек почео да обрађује земљу, пријетило је, да је боље, ако устане, чам се сунце роди. Земљорадници се држе овог правила у цијелом свијету. Нема сумње да је човјек снажнији и више тјелесно уради, кад рано устаје, а рано — одмах после вечере — легне.

Што се тиче душевног рада, већ нијесмо тако на чисто. Једни воле да раде пожу, а други опет дању. И једни и други могу много да ураде, и да доживе дубоку старост. Да је то тако, нека нам за доказ послуже три дана најпознатија човјека.

Визмар ради увјек пожу; јако пати од несанице. Сада му је 80 год., али — мора се признати — жива рујина.

Гледетон леже у поноћи, и спава до 8 сахата. И ако му је 85 год., још је снажан, и вјероватно је, да ће оборити младог Робертија, који не спава много.

Папа Лео XIII, има 85 година; леже врло рано, а рано јутром још увјек ишице латинске стихове. Још је доста снажан.

С ивијенског гледишта ово је питање човјеку потребно. Свакако је сан свакоме човјеку потребан. Најбоље је, када се тјело без прекида одмара 6—8 сахата, а у доба, кад је у кући и ван куће најмање ларма. У Паризу је највећа ларма пожу, а најмање јутром. С тога треба тамо доцније легати, а позније и устајати. Код нас треба да буде обратно. Претварати поју у дан, а дан у поју — ишако није добро. Да ништа не губимо, лишавамо се утицаја највећег пријатеља нашег здрављу — сунца са његовом благотворном свјетлошћу и топлином.

(Против крволиштења из носа) е успијехом се гдјекада може употребити и ово просто, лако и јевтино срество.

само овај примјер већ је довољан, да даде појма о нашем варварству и глупости.

Други је разлог, што је напредак закон од безусловне важности, коме ништа не може одољети. Према томе ако су Марсови становници и почели са дјетињством, пронаста стољећа доијела су им и потребну намет, те њихово данашње стање одговара ономе, у коме ће наше племе да буде тек после милијарда година. Треба околност, да су они у згоднију положају од нас и лакше могу да се опросте окова материје. Код њих је кубни метар земље тек за једну седмицу тако густ, као на нашој земљи, а и тежина тако вада, да на прилику човјек, који код нас важи 70 килограма, на Марсу има само 26 килограма. Најпосље су и климатски односи много бољи.

Мисао на саобраћај с нама њих данас на сву прилику не узнемирајује. Нема никаква разлога да мислимо то, они ће доћи на ту мисао у исто вријеме, кад и ми. Може бити да су такав покушај учинили прије три или четири стотине хиљада година, када човјека још није било на свијету, у вријеме пентерекког медведа, мамута и висирича; али то може бити, да је од готова покушаја прошло само двије три хиљаде година, на пошто ни један пут нијесу добили одговора на свој знак, те су изводили, да земља нема становника, или ако их има, да се они занимају са свим другим стварима, а не проучавањем свемира и вјечитих истина. То је била истина тада — истина је и данас.

Из „Дневног Листа.“

Велики дио крволивтења из носа потиче од повреде каквог крвног сасуда на претину (прегради) између обје ноздрве или из унутарњег зида самих носних крила. Ако је повреда крвног сасуда доиста гдјегод на тим дјеловима, и то на ниже, испод коштаног носног оклопа (стрехе) на још тако положена, да није гдје у куту екри вена, онда је ласно с нола простим притиском на мјесту саме повреде крв зауставити. Ваља само да болесник (или ако је дијете, ко други) снажно стисне сав мекани дио носа између два прста (палца и кажицута, и да чрвено приљуби носна крила уз претин, па ће јамачно повреду (отвор) крвног сасуда затиснути. Буде ли га држао затиснута десет минута (и више,) јамачно ће се крв у њему усирити, отвор зачепити и крволивтење зауставити.

Срество је тако просто, да се може свугдје и у свако доба покушати. Само ваља иаати етриљења, и чекати 10 минута.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 2 јуна.

(С Двора.) Његово Височанство Господар повратио се уторник са Крушевца на Цетиње. — Исти дан је имао част г. Конте Санминијатели, краљевско-италијски министар при књажевском Двору, присуствовати са својом госпођом на дворском фамилијарном обједу.

(Из Јерусалима.) Његово Блаженство јерусалимски Патријарх Герасим послао је Њезином Височанству Књагини Милени и Његовом Височанству Престолонаследнику Књазу Данилу орден Гроба Христовог са врло љубазним јем писмима упућенијем Његовом Височанству Господару.

(Личне вијести.) Г. Конте Санминијатели, краљевско-италијски министар на Цетињу, са госпођом отпутовао је у иностранство. — Г. пуковник Сумарков наставник Његове Свјетлости Књажевиња Мирка, отпутовао је у Петроград.

(Из дјевојачког института.) Ове недјеље отпочели су испити у нашем дјевојачком институту. Први дан испита из закона Божјег изволио је присуствовати испиту Његово Височанство Господар. Такођер је био присутан и Високопреосвештени госп. Митрополит Митрофан. Испитима пресједава Њезина Свјетлост Књагиниња Ана. Испити су јавни, којима присуствује вагда и друге господе из мјеста.

(Јарослав.) отиловно је на Малту ради поправке.

(Наши ученици заната у Прагу.) Читамо у прашком „Народни Лиети“, да се на пожив „Црногорског Сполска“ пријавило одма неколико мајстора, који су се драговољно примили са сасвим повољнијем условима да изуче у својим занатима наше младиће, што је у Праг послала цетињска општина. Г. фабрикант Крижик примио је тројицу у овој завод ковача и бравара у Прагу. Двојица су пошла у Кладно код г. Тифа а један у Колин код г. Ем. Калата. Сами наши младићи писали су већ овамо, хвалећи се, којом су их љубави браћа Чеси дочекали, што са захвалношћу биљежимо.

(Дубровачка паробродска гловидба) установила је од 1 маја брзу пругу Тријешће-Котор, која улаже у доласку из Тријешће 48 ура, а у повратку из Котора у Тријешће 45 ура. Из Котора креће свакога четвртка у 9 ура прије подна, па тиче Дубровник, Сиљет и Задар. Тако поред брзијех возиња лојдоњијех и угарско-хрватских параброда имамо на недјељу и трећу брзу линију. По овој његовој новој установи види се, како напредује вриједно Дубровачко парабродско друштво, што му честитамо. — За нас имају важности још сљедеће линије дубровачкијех параброда: Из Котора и Риепа крећу свакога понедјелика управо у Брионизи, па тичу на италијској обали Монополи, Барлету, Молфету и Бари, а из Бари се врћу управо у Дубровник; даље линија Тријешће-Оботи на Бојани три пута на мјесец тиче наше луке Бар и Оцињ у доласку и у повратку.

(Вријеме.) Ове недјеље имали смо у неколика маха лијене тихе кише по свој држави, што је добро дошла како бијелијем житијама, која су и тако добра у оиће, тако и кукурузима — у најбољи час.

(Потрес у Љубљани.) Из крањског главног града јављају од 15 о. м. ово: Лако трзање земље осјећа се и сада. Техничка комисија процијенила је сву штету на 3,138.70 фиорина, и то на приватним кућама на 2,740.100 фиорина, на градеким кућама 226.000 фиор., на црквама, самостанима и пребендама 174.000 фиорина. Ерарне зграде нијесу процијене. За рушење је одређено 145 зграда, т. ј. 10.3%. Штета је на овим објектима процијена по вриједности, коју су имали прије потреса, али при том није узето у обзир земљиште и приход од зграда. Штета у покрајини износи на школама 4400 фиор., на црквама 470.000 фиор., на приватним кућама 3³/₄ милиона фиорина. Штету су цијениле оићине.

(Најстарији научњак.) Недавно је ступио у мир проф. медицин. факултета у свеучилишту у Генту, др. Биргрев, коме је сада управо 99 година. Проф. Биргрев не само да ужива и данас потпуну тјелесну већ и душевну снагу, а дјелује и као лијечник и као писац. Управо сада издао је ново дјело од 400 страна под насловом „Путне успомене“, које су писане врло живо и духовито. Као увод додана им је расправа о дугом животу.

(Становништво Румуније.) Крајем 1894 год. обављен је у Румуњској народни попис становништва, по коме има у Румунији 5,406,206 душа, (2,739,043 мушких и 2,667,418 женских). По вјероисповијести има 4,949,418 источно-православних, 154,093 католика и протестаната, 243,225 жидова, 43,110 мухамедаваца и 13,439 других.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

БЕЧ, 27 маја. — Тесар примајући делегације истакао је пријатељске одnose са свима јевропским државама, што доприноси прогресивном у миренју и утврђењу мира оићера.

ЛОНДОН, 27 маја. — „Рајтер“ дознаје да Порта није одбила у цијелости пројект рефорама за Јерменску, него само јевропску контролу над управом Јерменске.

ВАШИНГТОН, 27 маја. — Шпањска легација изјавила је вашињгтонеку владу, да се чине експедиције из доњег Мисисипи противу владе шпањске на Куби.

ЦАРИГРАД, 28 маја. — *Из мјесто великог везира Цевад-паше нампелован је Саид-паша, пређашњи велики везир; на мјесто Саид-паше досадашњег министра иностранијех дјела постављен је Туркал-паша, пређашњи посланик у Риму и Мадриду.*

БЕЧ, 29 маја. — У угарском одбору иностранијех дјела Голуховски је изјавио да ће наставити политику Калнокијеву. Та политика има за основ тројици савез, који не брка најбоље пријатељске одnose са свима другим државама.

РИМ, 29 маја. — Камара је избрала за пресједника Вилу са 268 против 156 гласова.

АТИНА, 29 маја. — Састављен је коначно нови кабинет: пресједништво и финансије Тодор Долијанис, иностране послове Скузес, унутрашње Мавромикалис, рат Смоленис, поморство Бевиде, наставу Пертидис, правду Варвогис.

БРЕСТ, 29 маја. — Бродови француски крећу се у Кил.

ЛОНДОН, 29 маја. — Харкорт је изјавио, да ће влада још у овом засједању поднијети одлуку односно горње куће.

РИМ, 30 маја. — Краљ је отворио парламенат престоиним говором. Организација фиванца биће главни предмет одлука. Истиче срдачне одnose са државама. Бродови што ће поћи у Кил, повратиће поздрав питијног пријатељства бродовљу и народу инглеском.

ПАРИЗ, 30 маја. — Рибо је одговорио на интервелацију односно вањске политике, да је примање позива у Кил акт удворности. У питању Китајско-јапнском Француска је шћела подржавати Русију, јер Француска остаје вјерна својим алеанцама. Алеанца са Русијом узрок је наше данашње снаге.

Дневни ред, који одобрава изјаву владу, примљен је са 362 против 105 гласова.

ПЕТРОГРАД, 1 јуна. — Данас је био примљен у царском двору јерменски Католикос Макеретић.

АТИНА, 1 јуна. — Листови су емпнатично примили нови кабинет, и надају се да ће с великим спољашњим финансијерима успоставити споразум.

РИМ, 1 јуна. — Камара је избрала биро, у ком су два секретара из опозиције.

РИМ, 2 јуна. — Камара је скоро једногласно вотирала захвалност генералу Баратијерију и његовој војсци. Министар ризнице поднио је буџет 1895 и 96, изјавивши, ако камара одобри пројект влади од 1894, да ће равнотежа у буџету бити утврђена.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Сад је изишло из штампне ново дјело:

„КЊАЗ АРВАНИТ“

ДРАМСКИ ЧИН

ОД

НИКОЛЕ I.

Може се купити у Књижари Државне Штампарије на Цетињу (Cettigne, Montenegro).

Цијена: 50 новч.

За уредно отпремање наруџбина јамчи Управа Државне Штампарије.

На десет поручених књига шаље се једанаеста на дар.

Цетиње, 1. Маја 1895.

У П Р А В А

ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Госп. Хади Лазо Бап, који се бави у Јерусалим, благоизволио је даровати, примљене дарове од часних поклоника руских, парохијалној цркви улицњској (старој) сљедеће: 1 одјезу, 1 естрахиљ, 2 нарукница, 2 појаса, 1 завјесу под јевангелије, 1 над бедрник и 2 кандила од кинеског ербра; цијело је одјејаније од златоткане материје. — Ми цијенећи његове дарове, а у исто вријеме и часним поклоницима руским, које су поклонили оној мученичкој и у мучно вријеме ограђеној цркви најердачине благодаримо, узор поклоницима и г. Бапу, желећи му укушо с осталијема најљешне здравље и срећу, да још дуго поживи и да се на дале ејчају домова Господњих.

Улицњ, 24 маја 1895.

Никола Вучковић — Сарап.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Вроједном и трудољубивом госнодину Д-ру Митру Радуловићу.

Ви сте племенити човјече днени и поћи неуморно радили да спасите нашег брата Дреку (Андрију), који је на Лазареву суботу ове године са неколико метара вишене пану на столицу, од које је једна нога близу до у дроб продрла. Данас 25 маја кад је почео да иде и да осјећа себе здравим; данас, кад смо мислили да ће његове кости трунути у гробу; данас кад би стара мајка и браћа непрестано плакали и жалили сина и брата — ми данас гледамо нашег 25-годишњег момка ће иде, и који је близу у потпном здрављу.

Добри г. докторе! нека Вас Свемогући Бог награди за овако трудни рад. Ко би то могао да исплати Ваш огромни труд? Ми као браћа, са својом матером, признајући Ваше живо заузимање, молићемо се Богу да Он ваше големе трудове награди.

Са великом благодарношћу остајемо Вам за навјек дужни

Подгорица, 25 маја 1895 г.

Матија и Јако Даија.

ОБЈАВА.

Министарство Финанције даваће се на лицитацију 1-вога Септембра 1895.

Контрат ће се дати овоме који се за најнижу цијену обвезе набављати из иностранства морске соли, добре врсте, погоднишњене, — по мостри која се налази у канцеларији Министарства Финанције, — и предавати је на децимал у државне магацине: на Плавницу, Ријеку и Вир.

Контрат ће се учинети за осам милиона килограма, — (да се предају у течају времена које ће означит при лицитацији канцеларија Министарства Финанције), — у четири године од прилике.

Министарство тражиће од подузимача 1000 наполеона кауције, у готовом новцу.

Они који би жељели лицитират, морају се на горе означени дан пријавити у канцеларију Министарства Финанције, ће ће се држати лицитација, — од 3 до 5 сати по подне; — допијет са собом кауцију и положић је у Министарство најдаље 1-вога Септембра 1895 до подна, иначе неће имати право лицитират.

Цетиње, 1. Јуна 1895.

Број 421.

МИНИСТАРСТВО ФИНАНЦИЈЕ.

ОГЛАСИ.

TIMBRES-POSTE de Montenegro, Turquie et de tous les autres pays, dès l'année 1850—1894, de même que de vieilles lettres, des monnaies, et d'autres antiquités sont achetés, en toute quantité et aux prix les plus hauts.

Je donne aussi en échange des bijoux, nouveauté soies, et tous les articles désirés de Londres.

Offertes et envois sont réglés par le retour du courrier.

A. Weisz.

London, W. 61, Regent Street.

Filiale: Budapest, vaczi körút 4.

(3—12)

GRAND HOTEL „NATIONAL WIEN“ (Taborstrasse.)

Обновљен. Једини велики бечки хотел, у коме се не рачуна ни посуда ни осветљење. 200 особа од по фиор. а. вр. 1 — Купатило, бројан и бразоо- (telefon). Пристаништа колодвора и лађа у непоп средној близини. Умјерене цијене. Погодба при дужем борављењу. Говоре се сви модерни језици — on parle toutes les langues modernes —

A. Хартхамер управитељ.

Ф. М. Мајер власник.

Maladies secrètes

impotence, sont guéries avec sûreté. Traitement par lettre après l'envoi d'informations spéciales qui soient accompagnées de timbres poste pour la réponse. Se diriger à l'adresse:

OFFICE SANITAS

57, Boulevard de Strasbourg P A R I S (24—26)